

99/31

Pokuty ukládané, vybírané a vymáhané správními a jinými státními orgány ČR

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 1999 pod č. 99/31. Kontrolu řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ JUDr. František Bárta.

Cílem kontroly bylo prověřit u vybraných kontrolovaných osob správu pokut, které jsou příjmem státního rozpočtu, prováděnou dle ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků.

Kontrolované období: rok 1998 a 1. pololetí 1999.

Kontrolu provedly v období od listopadu 1999 do března 2000 skupiny kontrolujících NKÚ z odboru státních příjmů a oblastních odborů Mladá Boleslav, České Budějovice, Tábor, Hradec Králové a Třebíč.

Kontrolovanými osobami byly:

Ministerstvo vnitra a jeho vybrané organizační součásti,
Česká obchodní inspekce,
Česká zemědělská a potravinářská inspekce,
Česká inspekce životního prostředí,
Finanční úřad pro Prahu 1,
Finanční úřad pro Prahu 4,
Finanční úřad pro Prahu 5,
Finanční úřad pro Prahu 9,
Finanční úřad pro Prahu 10,
Finanční úřad v Mladé Boleslavi,
Finanční úřad v Liberci,
Finanční úřad v Třebíči,
Finanční úřad v Českých Budějovicích,
Finanční úřad v Táboře,
Finanční úřad v Pardubicích,
Finanční úřad v Rychnově nad Kněžnou,
Finanční úřad v Hradci Králové,
Finanční úřad v Chlumci nad Cidlinou,
Finanční úřad Brno I.

Proti kontrolním protokolům nebyly podány námitky.

S e n á t NKÚ (ve složení: JUDr. František Bárta - předseda, Mgr. Marie Hošková, Ing. Jana Krejčová, Ing. Zdeněk Smělík, Ing. Ladislav Zeman - členové) na svém zasedání dne 27. června 2000

s c h v á l i l usnesením č. 99/31/37
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

I. Úvod

Účelem kontroly bylo prověřit správu pokut, zejména stav v jejich vybírání a vymáhání. Právní úprava ukládání, vybírání a vymáhání pokut není jednotná a vyplývá pro kontrolované osoby z různých zákonů.

Policie České republiky (dále jen „PČR“) byla zřízena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky,

jako bezpečnostní sbor a nebyla v něm pověřena vybíráním pokut. Tato možnost jí vyplývá ze zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Česká obchodní inspekce (dále jen „ČOI“) je orgánem státní správy, který při kontrolách postupuje podle níže uvedených zákonů a podle nich ukládá a vybírá pokuty za jejich porušení. Jsou to:

- zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci,
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele,
- zákon č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu a opatřeních s tím souvisejících,
- zákon č. 136/1994 Sb., o barvení a značkování uhlovodíkových paliv a maziv a opatřeních s tím souvisejících,
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky.

Česká zemědělská a potravinářská inspekce (dále jen „ČZPI“) je oprávněna ke kontrole dodržování povinností stanovených těmito právními předpisy:

- zákonem č. 63/1986 Sb., o České zemědělské a potravinářské inspekci,
- zákonem č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů,
- zákonem č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů,
- zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů,
- zákonem č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu a opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů,
- zákonem č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele,
- zákonem č. 61/1997 Sb., o lihu, ve znění zákona č. 129/1999 Sb.

Česká inspekce životního prostředí (dále jen „ČIŽP“) se řídí zákonem č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa.

Finanční úřady mají v oblasti pokut zvláštní postavení, které vyplývá zejména z § 4 odst. 15 zákona č. 337/1992 Sb.

Vedle vlastního vybírání pokut jednotlivými správními orgány byla předmětem kontroly tzv. dělená správa. Tím se rozumí skutečnost, že některým orgánům státní správy je příslušnými zákony dáno právo ukládat pokuty, nejsou však oprávněny vždy k jejich vymáhání. Jde tedy o systém ukládání, vybírání a vymáhání pokut různými orgány státu.

Správní orgány musí vytvářet pro plnění povinností vyplývajících pro ně z různých zákonů (vybírat a vymáhat uložené pokuty) jak personální, tak i materiální podmínky pro jejich plnění.

U jednotlivých kontrolovaných osob byla kontrola zaměřena na způsob ukládání pokut, vedení předepsané evidence a kvalitu podkladů předávaných finančním úřadům k jejich vymáhání.

II. Dodržování právních předpisů*)

A. Ministerstvo vnitra

1. Ukládání pokut

PČR používá v blokovém řízení dva způsoby ukládání pokut:

- a) pokuty v blokovém řízení na místě zaplacené,
- b) pokuty na místě nezaplacené.

Ad a) PČR se řídila Pokynem MF č. D - 95, o evidenci pokutových bloků a při ukládání pokut v blokovém řízení, (zveřejněným ve Finančním zpravodaji č. 10/1994) a při práci s pokutovými bloky se řídila „Závazným pokynem č. 19 policejního prezidenta ze dne 13. 6. 1998, kterým se upravuje postup PČR při odhalování, prošetřování, oznamování a řešení přestupků“ a dodatky k tomuto pokynu.

Kontrolou bylo zjištěno, že k provedení ustanovení § 29 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, byl k provádění inventarizací vydán Rozkaz ředitele Okresního ředitelství PČR v Českých Budějovicích, v němž je mj. uvedeno: „... provedení inventarizace, vyhotovení zápisu ... termín: 4 x ročně, vždy na konci kalendářního čtvrtletí ...“

Dopravní inspektorát Okresního ředitelství PČR (dále jen „DI PČR“) v Českých Budějovicích neprovedl inventarizaci pokutových bloků a peněz za pokutové bloky vydané v blokových řízeních, a to v roce 1998 na konci II. a III. čtvrtletí a v roce 1999 na konci I. čtvrtletí; oddělení služby správních činností Okresního ředitelství PČR v Českých Budějovicích neprovedlo v roce 1998 inventarizaci na konci III. čtvrtletí a v roce 1999 na konci I. čtvrtletí.

Ad b) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v § 85 odst. 3 stanoví:

„Nemůže-li pachatel přestupku zaplatit pokutu na místě, vydá se mu blok na pokutu na místě nezaplacenou...“

DI PČR používají bloky pokut na místě nezaplacených. Pokud není pokuta do patnácti dnů zaplacená na PČR, je předána k vymáhání místně příslušnému finančnímu úřadu. Seznam pokut na místě nezaplacených předává PČR příslušným finančním úřadům do 15. dne následujícího měsíce k vymáhání.

V době kontroly rozesílaly finanční úřady výzvy k zaplacení pokut na místě nezaplacených uložených v roce 1998, přičemž ještě nebyly zaplacené pokuty na místě nezaplacené z roku 1995.

Finanční objem pokut převedených finančním úřadům k vymáhání je značný a svědčí o tom následující tabulka.

Přehled o pokutách uložených PČR a předaných finančním úřadům k vymáhání v roce 1998

Ukládající orgán	K počátku roku		Ke konci roku	
	počet případů	částka Kč	počet případů	částka Kč
PČR	446 695	504 674 041	624 463	716 636 675

Uvedený stav signalizuje, že počet případů nevyplacených pokut uložených PČR narůstá ročně řádově o stovky milionů korun. Pokuty jsou relativně nízké, jejich vymáhání je časově náročné a náklady vynaložené na jejich vymáhání jsou často vyšší než uložené pokuty.

U kontrolovaných DI PČR podíl pokut na místě nezaplacených v porovnání let 1998 a 1999 vzrůstá. V roce 1998 se pohyboval mezi 26 až 53 %, v roce 1999 činil 30 až 55 %.

Kontrolou bylo zjištěno též porušení ustanovení § 85 odst. 4 zákona č. 200/1990 Sb., které stanoví:

„Pověřené osoby jsou povinny prokázat, že jsou oprávněny ukládat a vybírat pokuty v blokovém řízení. Na

pokutových blocích vyznačí, komu, kdy a za jaký přestupek byla pokuta v blokovém řízení uložena.“

Okresní ředitelství PČR v Třebíči porušilo výše citované ustanovení tím, že v evidenci o vydaných pokutových blocích byla v několika případech na číslo jednoho bloku uložena pokuta dvěma přestupcům. Celkově se jednalo o částku 17 900 Kč.

2. Náklady správního řízení

Podle ustanovení § 79 odst. 2 zákona č. 200/1990 Sb. povinnost nahradit náklady řízení nelze uložit v blokovém řízení ani v příkazním řízení. Ve smyslu ustanovení § 79 odst. 1 téhož zákona byla ukládána povinnost nahradit státu náklady spojené s projednáváním přestupku paušální částkou stanovenou vyhláškou Ministerstva vnitra č. 231/1996 Sb., kterou se určuje paušální částka nákladů řízení o přestupcích, ve výši od 500 do 1 200 Kč.

*) Poznámka: Ustanovení právních předpisů citovaná v tomto kontrolním závěru jsou uváděna ve znění platném pro kontrolované období.

Kontrolou bylo zjištěno, že např. náklady na vypracování soudně - znaleckých posudků při řízení o přestupcích na jednom z kontrolovaných DI PČR činily 63 462 Kč, zatímco částka uložená k úhradě obviněným byla podle vyhlášky č. 231/1996 Sb. pouze 17 500 Kč. Rozdíl 45 962 Kč, tj. v průměru cca 2 000 Kč za jeden znalecký posudek, je výdaj rozpočtu MV, který není kompenzován příjmem do státního rozpočtu.

B. Česká obchodní inspekce

1. Blokové pokuty

ČOI - Inspektorát České Budějovice uložil za kontrolované období 1 192 blokových pokut v celkové částce 996 100 Kč. Z toho 86 pokut v částce 158 400 Kč nebylo na místě zapláceno.

ČOI - Inspektorát Pardubice uložil za kontrolované období 994 blokových pokut v celkové částce 831 200 Kč. Z toho devět pokut v částce 17 500 Kč nebylo na místě zapláceno.

V případech, kdy kontrolovaná osoba odmítla blokovou pokutu na místě zaplatit, byla jí předána složenka na úhradu uložené pokuty u místně příslušného finančního úřadu. Seznam pokut na místě nezaplacených byl předáván místně příslušnému finančnímu úřadu k vymáhání. Tento postup však není řádně legislativně upraven.

2. Pokuty uložené ve správním řízení

V kontrolovaném období uložily kontrolované inspektoráty ČOI 2 155 pokut v správním řízení v celkové částce 11 023 400 Kč (kontrola byla podrobena rozhodnutí, která nabyly právní moci), z toho 1 436 pokut v roce 1998 v částce 7 309 900 Kč a 719 pokut v 1. pololetí 1999 v částce 3 713 500 Kč. Všechny pokuty byly předávány finančním úřadům k vybraní.

O zpětnou informaci o tom, kolik pokut uložených ČOI a předaných finančním úřadům bylo skutečně vybráno, požádaly pouze dva z kontrolovaných inspektorátů. Poskytnutí informací jim však bylo ze strany finančních úřadů odmítnuto s odvoláním na povinnost zachovávat mlčenlivost.

3. Pokuty uložené ve správním řízení na základě zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

Ustanovení § 19 odst. 7 zákona č. 22/1997 Sb. stanoví:

„Pokuty vybírá a vymáhá podle zákona o správě daní a poplatků orgán, který je uložil.“

Kontrolou bylo zjištěno, že inspektoráty ČOI pokuty sice ukládaly, ale vymáhání pokut prováděl Ústřední inspektorát ČOI v Praze. Teprve od 1. 7. 1999 vymáhají neuhrazené pokuty v souladu s platným zněním zákona i jednotlivé inspektoráty.

V kontrolovaném období uložily kontrolované inspektoráty ČOI podle tohoto zákona 520 pokut v celkové částce 4 631 500 Kč (kontrola byla podrobena rozhodnutí, která nabyly právní moci). Z nich bylo ke dni kontroly uhrazeno 465 pokut v částce 3 785 500 Kč a předáno k vymáhání Ústřednímu inspektorátu ČOI 55 rozhodnutí o uložení pokuty v částce 846 000 Kč.

Z uvedené částky byly ke dni ukončení kontroly vymoženy pokuty ve výši 258 017 Kč, tj. 30,5 % z celkové částky.

Ústřední inspektorát ČOI prováděl exekuci pouze vydáním exekučního příkazu na přikázání pohledávky na peněžní prostředky dlužníků na účtech vedených u bank.

Zákon č. 22/1997 Sb. je jediným právním předpisem, který ukládá ČOI uložené pokuty vybírat a vymáhat. Pokuty podle ostatních právních předpisů vybírají a vymáhají místně příslušné finanční úřady.

Kontrolované inspektoráty ČOI uložily ve své působnosti za kontrolované období celkem 2 678 pokut. Z toho předaly místně příslušným finančním úřadům k vybraní, případně vymáhání 2 158 rozhodnutí o uložení pokuty, tj. 80,6 %. Pouze 520 pokut uložených podle zákona č. 22/1997 Sb., tj. 19,4 %, samy vybraly, eventuálně vymáhají.

C. Česká zemědělská a potravinářská inspekce

Kontrola bylo podrobena ukládání a vybírání pokut ČZPI a předávání podkladů k vymáhání místně příslušným finančním úřadům, včetně vedení evidence pokutových bloků a účetní evidence vztahující se k uloženým pokutám.

Kontrolou bylo zjištěno:

1. Ustanovení § 7 odst. 1 a § 29 odst. 1 zákona č. 563/1991 Sb. stanoví:

„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví úplně, průkazným způsobem a správně tak, aby věrně zobrazovalo skutečnosti, které jsou jeho předmětem.“

„Účetní jednotky inventarizací ověřují ke dni řádné a mimořádné účetní závěrky, zda stav majetku a závazků v účetnictví odpovídá skutečnosti.“

ČZPI porušila uvedená ustanovení tím, že při inventarizacích v roce 1998 nezjistila skutečný stav pokutových bloků, případně rozdily mezi skutečným a účetním stavem pokutových bloků, např. u krajských inspektorátů v Praze, Hradci Králové a Brně.

2. Krajský inspektorát ČZPI v Brně nepostupoval v souladu s Pokynem MF č. D - 95, kde je v čl. 10 stanoveno:

„Vybrané pokuty se odvádějí, jakmile jejich úhrn činí částku 5 000,- Kč (pět tisíc Kč), jinak vždy nejpozději do desátého dne následujícího kalendářního měsíce.“

neboť finanční prostředky, které vybral v blokovém řízení dne 2. 12. 1997, odvedl na příslušný finanční úřad až po 386 dnech.

3. Do nabytí účinnosti zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, tj. do 31. 8. 1997, ukládala ČZPI pokuty ve správním řízení i v blokovém řízení. V současné době však může ukládat blokové pokuty jen na základě ustanovení § 10 zákona č. 63/1986 Sb., jde-li o zemědělské, saponátové nebo mydlářské výrobky. V ostatních případech ukládá pokuty pouze ve správním řízení a nezaplacené pokuty předává k vymáhání finančním úřadům.

Ukládání pokut v blokovém řízení bylo ve srovnání s uložením pokuty ve správním řízení výhodné zejména pro rychlost potrestání kontrolované osoby, pro nesrovnatelně menší náklady vynaložené ze státního rozpočtu na uložení pokuty a pro nižší administrativní náročnost.

Termín k předávání vykonatelných rozhodnutí však není stanoven. Doba mezi vykonatelností a předáním neuhrazených případů k vymáhání na příslušné finanční úřady se tak pohybovala v rozmezí 1 až 595 dnů.

Prodlužování lhůty předávání pokut k vymáhání příslušnému finančnímu úřadu může způsobit, že např. v případě, kdy na subjekt, který neuhradil uloženou pokutu, je vyhlášeno konkursní řízení, se stane pokuta nedobytnou. Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, nelze po prohlášení konkursu provést výkon rozhodnutí (soudní, daňovou, správní exekuci) postihující majetek patřící do konkursní podstaty. Správce daně nemůže proto po prohlášení konkursu tyto pokuty již vymáhat.

Kontrolou pravomocně uložených pokut v roce 1998 a v I. pololetí 1999 bylo zjištěno, že z předepsané celkové částky 393 000 Kč bylo do 31. 12. 1999 zaplacenou pouze 157 900 Kč, tj. 40,2 %.

Dvě nezaplacené pokuty v celkové částce 32 000 Kč nebyly finančním úřadům k vymáhání předány.

D. Česká inspekce životního prostředí

Vzhledem k tomu, že cílem této kontroly byly pokuty, které jsou příjmem státního rozpočtu, nebylo ukládání, vybírání a vymáhání pokut ČIŽP kontrolováno.

Pokuty ČIŽP jsou dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) zákona č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí, příjmem tohoto fondu. Je však potřebné v případné novele zákona č. 282/1991 Sb. upravit ustanovení § 6 odst. 3, podle něhož jsou tyto pokuty příjmem státního rozpočtu.

E. Finanční úřady

Kontroly byly podrobeny:

- 1) kvalita podkladů předávaných k vybírání a vymáhání pokut ukládaných ostatními kontrolovanými správními orgány,
- 2) vymáhání pokut a problémy s tím pro finanční úřad spojené, úspěšnost vymáhání a zájem orgánů, které pokuty uložily, o stav vymáhání,
- 3) ukládání, vybírání a případné vymáhání pokut uložených finančním úřadem na základě příslušných zákonů.

Ad 1) Seznamy nezaplacených pokut předávané kontrolovanými orgány místně příslušným finančním úřadům vykazují značnou chybovost, zejména v uvádění chybných osobních údajů přestupců (chybné nebo chybějící rodné číslo, neúplná nebo chybná adresa trvalého pobytu). Zjišťování přesných údajů zatěžuje finanční úřady administrativně a zvyšuje náklady.

Ad 2) V důsledku tzv. dělené správy se finanční úřady ve většině případů stávají „universálním“ vymáhacím orgánem.

Finanční objem pokut převedených finančním úřadům k vymáhání je značný a stále narůstá. Svědčí o tom následující tabulka.

Nejčastějším případem dělené správy je správa pokut ukládaných orgány PČR a předaných finančním úřa-

Přehled o pokutách uložených jinými orgány a předaných finančním úřadům k vymáhání v roce 1998

Ukládající orgán	Stav nedoplatků k počátku roku		Stav nedoplatků ke konci roku	
	počet případů	celková částka v Kč	počet případů	celková částka v Kč
ČOI	3 425	22 009 463	3 363	22 279 410
IBP	290	5 420 078	369	8 297 256
ČZPI	291	5 085 016	405	6 943 828
Okresní úřad	1 633	13 479 532	1 724	14 931 992
Cenové pokuty (FŘ)	44	27 045 451	54	31 341 076
PČR	446 695	504 674 041	624 463	716 636 675
Ostatní	48 851	185 448 262	64 713	246 861 346
Celkem	501 229	763 161 843	695 091	1 047 291 583

dům, jejichž výše ke konci roku 1998 činila cca 717 mil. Kč. Počet případů nevyvozených pokut narůstá především u DI PČR, kde jsou pokuty relativně nízké (do 500 Kč včetně) a jejich vymáhání je časově, materiálově a finančně náročné. U takto nízkých pokut náklady na jejich vymáhání často přesáhnou vymáhanou částku a dokončení exekučního řízení se z finančního hlediska ukazuje jako nehospodárné.

Účinnost systému tzv. dělené správy negativně ovlivňuje i skutečnost, že organizace ukládající pokuty předáním agendy na finanční úřady většinou ztrácí zájem na jejich vybrání. Pokud jej projeví, odmítají zase finanční úřady sdělit, zda byla pokuta vybrána, s odvoláním na povinnost zachovávat mlčenlivost podle ustanovení § 24 zákona č. 337/1992 Sb.

Ad 3) Finanční úřady předepisovaly pokuty především na základě ustanovení § 37 a 37a zákona č. 337/1992 Sb. Ostatní pokuty a sankce byly uloženy z důvodu porušení zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), za jejich neoprávněné použití.

Souhrnný přehled o zaplacení těchto pokut neexistoval.

III. Ostatní zjištění

- ČOI je na základě zákona č. 22/1997 Sb. věcně příslušná jak k vybírání, tak i k vymáhání pokut na místě nezaplacených. Vymáhání pohledávek ztěžovala skutečnost, že některé peněžní ústavy nerespektovaly ČOI jako orgán, který má podle zákona č. 337/1992 Sb. při vybírání a vymáhání pokut stejná oprávnění jako finanční úřady. Z tohoto důvodu odmítaly sdělovat informace o účtech svých klientů nebo tyto informace poskytovaly za úplatu s odůvodněním, že se nejedná o daňové řízení.

- V současné době je právní úprava vybírání a vymáhání pokut v zákonech, podle kterých ČZPI může pokuty uložit, různá. Podle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, zákona č. 61/1997 Sb., o lihu, a zákona č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství, pokutu vybírá ten orgán, který ji uložil, a vymáhá územní finanční orgán.

Naproti tomu podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, a zákona č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu, pokuty vybírá i vymáhá územní finanční orgán.

Dochází k tomu, že při porušení povinností uložených různými zákony jedním subjektem musí ČZPI pokutu vzhledem k odlišnému režimu vybírání uložit dvěma rozhodnutími.

- Nejsou legislativně řešeny případy, kdy subjekt uloženou pokutu zaplatil částečně. ČZPI takové pokuty nepředává FÚ k vymáhání. Vzhledem k tomu, že ČZPI ne-

ní zmocněna pokuty vymáhat, zůstává na vůli dlužníka, zda nedoplatek uhradí.

- Počet případů používání bloků pro pokuty na místě nezaplacených a uložených DI PČR, narůstá. Seznam těchto pokut předává PČR v souladu se závazným pokynem policejního prezidenta č. 19/98 na seznamu „Hromadný výkaz nedoplatků“ finančnímu úřadu do 15. dne následujícího měsíce.

Přestože na pokutovém bloku je uveden termín zaplacení do 15 dnů ode dne následujícího po dni, kdy byla pokuta uložena, docházejí platby na účet finančního úřadu i po dvou měsících a déle po tomto dni. Nedodržení lhůty zaplacení do 15 dnů není žádným zákonem sankcionováno.

Po nezaplacení pokuty na základě pokutového bloku přistoupí finanční úřad k zaslání výzvy k zaplacení v náhradní lhůtě, a to na základě § 73 zákona č. 337/1992 Sb. Proti výzvě se lze odvolat ve lhůtě 15 dnů. Přestože odvolání nemá odkladný účinek, zaplatí v náhradní lhůtě minimum dlužníků. Nedodržení náhradní lhůty není rovněž sankcionováno.

- Spolu s pokutami byly předávány finančním úřadům hromadným výkazem nedoplatků i náklady správního řízení, finanční úřady však v kontrolovaném období nebyly k jejich vybírání a vymáhání věcně příslušné. Teprve novelizovaný zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, (zákonem č. 311/1999 Sb., účinným od 1. 1. 2000) výslovně ukládá územním finančním orgánům vybírat a vymáhat pokuty, včetně nákladů řízení.

Tím, že náklady řízení nevybíraly finanční úřady ani PČR, docházelo ke krácení příjmů státního rozpočtu.

IV. Vyhodnocení

Výsledky této kontrolní akce, která je první ucelenou kontrolou správy pokut v ČR, prokázaly pokles pokut na místě zaplacených a výrazný nárůst nezaplacených pokut, který jen za rok 1998 činil více než 284 mil. Kč.

Jednou z hlavních příčin tohoto negativního jevu jsou jak nedostatky uvedené v tomto kontrolním závěru, tak nevyhovující právní úprava, zejména nedostatečné a neúčinné pravomoci policejních orgánů v silniční dopravě a s tím související tzv. dělená správa pokut. Systém správy pokut (uložení, vybírání, vymáhání) je nepřehledný, působnost jednotlivých jeho článků není dostatečně vymezena, z čehož vyplývá i neochota příslušných orgánů účinně spolupracovat při vybírání a vymáhání pokut. Nezaplacení uložených pokut není ve většině případů sankcionováno a narůstá tak objem pokut, které nebudou nikdy zaplacené.

Současná právní úprava ukládání, vybírání a vymáhání pokut je značně roztříštěná, vede k různým výkla-

dům, uložené pokuty nejsou placeny a jejich preventivní účinek je téměř nulový.

Ke zlepšení současného systému správy pokut je potřebné:

1) stanovit přesné pravomoci a kompetence jednotlivých orgánů při tzv. dělené správě. Státní orgány jsou oprávněny ukládat a vybírat pokuty uložené v blokovém řízení (§ 84 odst. 3 zákona č. 200/1990 Sb.). Pokud však nejsou pokuty na místě zaplacené, nemají oprávnění je vymáhat a předávají je k vymáhání finančním úřadům. Tento postup není legislativně řádně upraven. Např. z dikce § 4 odst. 15 zákona č. 337/1992 Sb., který stanoví:

„Pokud ukládá platební povinnost podle § 1 odst. 4 orgán nepověřený současně jejím vybráním, je k vybrání místně příslušným orgánem finanční úřad v sídle orgánu, který platební povinnost uložil.“, vznikají pochybnosti o oprávnění finančních úřadů takto postoupené nezaplacené pokuty vybírat a vymáhat. Proto je třeba přesně stanovit věcnou příslušnost orgánů k vymáhání pokut ukládaných v blokovém řízení a na místě nezaplacených. V této souvislosti je po-

třebné jednoznačně vymezit i obsah pojmů „vybírání“ a „vymáhání“ pokut;

2) zvýšit pravomoci orgánů PČR již při ukládání pokut a tím zvýšit jejich účinnost. Nezaplatí-li přestupce pokutu přímo na místě, má např. policie v Rakousku možnost zabavení zůstatkovatelných věcí v hodnotě uložené pokuty. Obdobně postupuje policie i v jiných zemích. Navíc, pokud jde o cizince, který nemá příjmy na území ČR (a těch je většina), jsou uložené pokuty na místě nezaplacené nevybíratelné. Současný systém ukládání a vybírání pokut, který je navíc neekonomický, značně zatěžuje finanční úřady a vzhledem k časovému odstupu od spáchání přestupku ztrácí pokuta i výchovný charakter. V době kontroly byly rozesílány teprve výzvy k zaplacení pokut uložených v letech 1997 a 1998. Výše uvedenou úpravou by se zkrátila doba od uložení pokuty do jejího vymáhání.

Zvýšení pravomocí orgánů, které pokuty ukládají, by významně přispělo jak ke snížení pokut na místě nezaplacených a pokut, které jsou uhrazeny jen částečně, tak by i výrazně snížilo současnou administrativní náročnost a nákladnost celého systému správy pokut.